Kurban Bayramı günü ve Rüyet-i Hilâl meselesi

İstanbul'dan Hüseyin Tetik ve Ümraniye'den Havva Kösebaşkan: "Arabistan ve Arap ülkeleri kurban bayramını bizden bir gün sonra, yani Cuma günü kutluyor. Biz, hacılar Arafat'ta iken kurban kesmiş oluyoruz. Bu durumun caiz olmadığını söyleyenler var. Ayrıca Üstad hazretlerinin fitne çıkmasın diye takvime riayet ettiği doğru mudur?"

BAYRAM GÜNÜNDEKİ İHTİLÂF

Türkiye Kurban Bayramına bu yıl 25 Ekim Perşembe günü giriyor; Suudi Arabistan ve Arap ülkeleri 26 Ekim Cuma günü giriyor; Pakistan ise 27 Ekim Perşembe günü giriyor.

Bu farklar, hilâli görmek suretiyle kamerî aya başlama konusunda mezhepler arasındaki farklı içtihatlara dayanıyor. Hanefî mezhebine göre dünyanın neresinde olursa olsun, hilâli gördükten sonra kamerî ay başlar. Şafiî mezhebine göre ise hilâlin dünyanın her hangi bir yerinde görülmesi değil; bizzat kendi coğrafyasında görülmesi esas alınmıştır. Dolayısıyla bu mezhebe göre hilâl başka coğrafyada görülmüş olsa da, bizzat kendi coğrafyasında görülmeden o yer halkı kamerî aya başlamıyor.

İHTİLÂF-I METALİ

Malum hilâl, ilk doğduğunda neredeyse görülmeyecek kadar incedir ve kısa süre sonra kayboluyor. Bu esnada hafif bir sis olsa, hilâli görmek mümkün olmuyor. Aynı zamanda dünya yuvarlak olduğu için, hilâl bir coğrafyada görülürken, diğer coğrafyalarda görülmüyor. Bu ihtilâfa fıkıh dilinde "ihtilâf-ı metali" deniyor.

Başka bir ifadeyle ihtilâf-i metali, hilâlin doğuş yer ve vakitlerinin değişiklik arz etmesi demektir. Hilâlin doğuşundan kaynaklanan bu ihtilâf nedeniyle, Peygamber Efendimiz (asm), böyle ihtilâflı yer ve zamanlarda her hangi bir yerde hilâlin doğmadığına kanaat edilirse, içinde bulunulan ayı otuza tamamlamayı emretmiştir.

Ayı otuza tamamlayınca da, gelen ay o bölgede bir sonraki günde başlamış oluyor. Bu durum ise kamerî ay başlangıcı bakımından farklı coğrafyalarda farklı tespitlere neden oluyor.

DİYANETİN AÇIKLAMASI

Diyanet İşleri Başkanlığı bu yıl Zilhicce hilâlinin Güney Amerika'nın batısında astronomik hesaplamalara (yani takvime) uygun şekilde görüldüğünü, Kandilli Rasathanesinin de bunu doğruladığını açıkladı. Suudi Arabistan Yüksek Mahkemesi ise kendi coğrafyasında görülmesini esas alarak, Zilhicce ayının bir gün sonra başladığına karar verdi.

Bu bir içtihattır ve Şafiî mezhebine uygundur.
Türkiye'nin esas aldığı Rasathane verileri ve takvim ise Hanefî mezhebine uygundur.

BU İHTİLÂFLARA SON VERİLEMEZ Mİ?

Peygamber Efendimiz (asm) "Biz ümmî bir toplumuz. Hesap bilmeyiz. Şunu biliriz ki, ay ya yirmi dokuz olur, ya da otuz olur. Hava bulutlu olursa, ayı takdir edin ve içinde bulunduğunuz ayı otuza tamamlayın."1 buyurmuştur. Bu emir esasen, farklı coğrafyalarda hilâl ihtilâfı olduğunda, niyetin esas olduğunun tescili hükmündedir. Yani, esas olanın söz konusu dinî günde söz konusu dinî mükellefiyetleri yapma niyetinin bulunması ve mükellefiyetlerin yerine getirilmesidir. Çünkü İslâmiyet'te kolaylık esastır. Peygamber Efendimiz'in (asm) hilâli çıplak gözle görmediğimizde ay başlangıcını "takdir etmeye" yönlendirmesi de bu kolaylığın ve rahmetin bir gereğidir.

Aslında astronomik hesaplar bu ihtilâfları bitiriyor. Ve astronomik hesaplarla bu ihtilâflara son vermek, hadisin ruhuna hiç de aykırı bulunmuyor. Bu konuda adımlar da atılmamış değil! Mesela 1978 yılında bu meseledeki ihtilâflara son vermek için Türkiye'nin ev sahipliğinde İstanbul'da 22 İslâm ülkesinin katılımıyla bir rüyet-i hilâl konferansı yapıldı. Bu konferansta belirli prensiplerde söz birliğine varıldı. Böylece eskiden 3-4 gün kadar farklılık arz eden ihtilâflar asgariye indirildi.

Fakat mezheplerin ihtilâflı durumlara göre sünnete uygun şekilde kendi içtihatlarını geliştirmiş olması nedeniyle olmalı, bu konuda İslâm âleminde bir rahatlık da söz konusu.

DİYANETİN ÇALIŞMASI ÜMİT VERİCİ

Bununla beraber, Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Ekrem Keleş, Başkan Prof. Dr.

Mehmet Görmez'in talimatıyla, bu ihtilâflara son vermek için, 2013 yılında Uluslararası bir konferans düzenlemek için karar aldıklarını açıkladı. Bu sevindirici bir adımdır. İnşaallah bu karar, İslâm dünyasının ibadet günlerinde ortak takvime gitmesine ve ortak hareket etmesine vesile olur. Diyanetin başarısı için dua ediyoruz.

ENDİŞEYE MAHAL YOKTUR

Dolayısıyla bayrama birer gün takdim-tehirle girilmesi, hacılar Arafatta iken bizim kurban kesmemiz sünnetçe ve mezheplerce sıkıntılı bir durum değildir. Her iki uygulamada da yanlışlık yoktur. Fıkıh ölçülerine uygundur. Bu ihtilâf, kurban ibadetini ifsad edecek bir mahiyet taşımaz. Endişeye mahal yoktur.

Bediüzzaman Hazretlerinin ihtilâflı durumlarda takvime riayet etmesi, bizim sergilememiz gereken örnek tavır için büyük bir referanstır.

Farklı bir tavır fitneye sebep olur. Aman dikkat!

Dipnot:
1- Buharî, Savm, 5, 11, 13; Müslim, Sıyam, 3, 4, 7,10, 15; Ebu Davud, Savm, 4